

ח' כסלו תרפ"ד
16 נובמבר 1923

הודות לסרובו של הקונסול הגרמני לחת לי ויזה תהא לי
ההזדמנות לראות את "הביסה" במשחק המוצלח ביותר "הדבוק". שלשום
הייתי צריך לנסע מפה. הקונסול הגרמני דחה את מתן הויזה מפני
פורמליות ריקה: שאין בפספורט ע"ד המעבר בגרמניה. פניתי לקונסול
האנגלי שהוסיף בפספורט שאני עובר דרך לסויה, ליטא, גרמניה ואוסטריה.
בהקון זה פניתי שוב לקונסול הגרמני והבטיחו לי לחת הויזה למחרת.
אולם למחרת הודיעוני שבלי רשיון מברלין לא יוכל לחת לי ויזה.
בינתיים נגמרה הויזה הרוסית, והייתי צריך לפנות למועצה הכוסקבאית
שיאריכו את רשיון ישיבתי במוסקבה. הפקיד הודיעני שיש לו הוראה
לבלי האריך את זמן הישיבה לכל אלה שבאו לתערוכה. אולם בכל זאת
מלא בקשתי והאריך לי עד הראשון לדצמבר.
מלגופתי לדב שישלח לי ויזה.

סתר מתחילה "הביסה" לשחק. הבקר קבלתי הזמנה לבוא
לפתיחה שבה יציגו את "הדבוק". אמנם ראשי הביסה אינם פה: גנסיין,
ורדי וכמדומני גם צמח. וחבל. אבל ראה אראה את דבר-הפלא ששמו
"הביסה" במוסקבה.

נדברתי להפגש היום את ליטקוב. נפגשתי אהו במערכת
ה"עמקס" - בית מיוחד, בן שתי קומות ב"קוזנצקי סוטס", שבו גם הדפוס
של ה"עמקס". התחלה השיחה הייתה מחוץ קרירות מרבה. על שאלותי בדבר
החנוך ומצב העבריה ענני בציטטות מן ה"עמקס". ב"עמקס" מקור כל
הידיעות והחומר. שם אמצא הכל. לאט לאט החל להתחמם. כשאמר לי

2./..

(ח)

שאנו בא"י ההנו מניקים ואני קניחיו שאמנם יש לנו מניה - כלומר
פתום ואמונה קנאית ואנו לא סחבישים בהם, כי בכחם אנו יוצרים,
הזדרזו להבטיחני ש: פתום הלאומי שלהם - של היבסקים הוא גדול משלנו.
לנו בא"י אין כל מדוחי-החבוללות. החרבות הערבית אינה מסוכנת
לנו. אין בה כח משיכה. ואנו לאומיים סחוך הכרה. אולם כאן יש
חרבות רחבה, כח זר נרחב, כח הריבולוציה, אפשרות של פעולה בלתי
מגבלת ובשביל להמשיך פה עבודה לאומית דרושה קנאות עוד יותר גדולה
ופתום מרבה. אגב העיר, שהבילוסטרופורוציה והאוקרניוציה שמעבירים
עכשיו מועילה להגברת הלאומיות היהודית. שאלתיו אם יש יסוד ליריעה
ע"ד יסוד ריספובליקה בילורוסית-יהודית. (לפני ימים אחדים מסר לי
אחד החברים שבצ.ק. של המפלגה דנים על זאת, ושרפס הגיש בענין זה
תרצאה לצרף לחבל בילורוסיה עוד מחוזים אחדים המיושבים יהודים
ולתפוך את החבל לריספובליקה בילורוסית-יהודית). הוא אמר לי,
שיריעה זו שנפוצה בעתונות חו"ל אין לה כל יסוד, איש לא דן ולא
חשב עליה. היהודים אינם מרכזים רק בבילורוסיה והמחוזות הסמוכים,
ועוד הן אנו בטוחים שגם ליטא, לטוניה ופולין יהיו לנו, ומה לנו רק
בילורוסיה. שאלתיו לגורל היבסקציה לאחר בטול הנרקומנץ. היבסקציה
חשאר גם אז. ב"כועצת הלאומים" אמנם יהיו רק באי כח מריטורי ות,
אבל בדלגציות של הריספובליקות השונות יהיו גם יהודים, ואלה יתחברו
ליבסקציה.

כשנשקנו בשאלת התקרובה שלנו אמר לי שבעתונות היהודית
בחו"ל הופיעה שיחה אחי שבה התנפלתי על היבסקציה לרגל הנפת הדגל
הציוני. כשאמרתי לו שלא היו לי כל שיחות עם באי כח עהוני חו"ל

במשך היותי פה, ושעד היום לא פרסמתי בשום מקום את דעתי על רוסיה - הביא לי גליון ההיינט שבו נחפרם ענין שיחתי את אוסיפוב בשאלת הדגל.

כששאלתיו על גורל הספרות היהודית, על סבת אי הופעת כל

ספרים וכעוט הפצה ה"עמקס" - הסביר שמעולם לא היו לעתונות הפועלים קוראים במספר יותר גדול. לעמקס יש עכשיו 4.500 מנויים. (באיזוסטיה

של הצ.ק. של המפלגה מחודש נחון המספר 2.500). שהבורז'ואים

כמובן אינם רוצים לקרא את העמקס, שבכלל נחמקט מספר הקוראים, ברוסיה

כלה ובין היהודים. שלאיזוסטיה אין יותר סמאחים אלף סירו ולפרודה רק חשעים אלף, בשעה שמקודם היו לעתונות הרוסים חמשה מיליון מנויים.

ושעכשיו קוראים את העמקס בספריות ובקלובים, ואין יד הפועל הבודד,

ביחוד בערי השדה משגה לקנות את העמקס.

אפשריות העבודה בש"ל היהודים בעתיד הן בלתי מגבלות.

רצו להעביר בית הרושה בשביל 1.000 פועל לאחד ממרכזי היהודים,

אולם היבסקציה התנגדה לכך, מפני שחששה שהדבר לא יצליח עכשיו.

כששאלתיו לסבות חשש, כלום אין למצוא אלף פועלים יהודים שיוכלו

לעבוד בבית החרושה - אמר שפועלים יש, אלא חששו שבחנאים של עכשיו

יש חשש שבתוך ההעברה יאבד כל בית החרושה. כבר היו מקרים כאלה,

ששלחו מכונות וכלים מסקום למקום ולא נחקבלו, ואיש לא ידע לאן באו.

שאלתיו מדוע אין בעמקס ידיעות מחיי היהודים בחו"ל -

אין חיים יהודים כאלה, מחוץ לרוסיה. הדבר היחיד שאחם מקדישים לו

מקום בעתונתם זהו הציונות. העירוהי לו. ותנועת פועלים יהודים -

נחתנים מזמן לזמן. אין ידינו משגה לכלכל קורספונדנטים בחו"ל.

אמנם היינו יכולים לחייב את חברינו בחו"ל לכתוב. אפשר לעשות זאת

באופן אדמיניסטרטיבי, על ידי פקודת הקומינמרג. אולם אין לנו די מקום ב"עמקם". בעוד זמן מה נגדיל את העמקם בעוד שני עמודים ואז נוכל להרחיב את המקצועות.

עברנו לשיחה על חנועת הפועלים בא"י. הוא התייחס באי-אמון למספר הפועלים שאמרחי לו. בכלל ראיתי שהוא אינו יודע הרבה ממה שנעשה בארץ, לא כמו שאמרחי לי שהוא בקיא בענייני הציונות. בשנת הארבע עשרה, אמר לי, החכונן לנסע למצרים וארץ ישראל, אך המלחמה הפריעה.

ובערב פגישת אחרת: את אחדים מטובי הנוער המנהלים בחנאים הקשים שברוסיה את מלחמת המחשבה והחנוך העברי-הסוציאלי בצורת חנועת התעסלות. גם פה נכרת במדה סרבה השפעת המהווה ברוסיה. מנהלים תעסולה אנטי-רליגיוזית, מסדרים סעודה ביום הכפורים, עורכים שיחות על יצירת העולם; נחדרים בשאיפת-העבודה ונושאים חלום החתיה בארץ ישראל בלבב.

אגב שמעתי בבגישה זו שהם ד. פועלי ציון שעמדו במשך שנים אחדות במרדם ולא נגרפו אחרי הזרם וכמעט בגבורה שמרו על שמם נסחבו סוף סוף בזרם ושנו שמם לי.ק.פ. - הי.ק.פ. עשו ליקוידציה ונכנסו לר.ק.פ., עכשיו באים במקומם הס.ד. מה יהיה צעדם הבא?

שלחתי לאח 24 תבילות ספרים: 12 לזה"פ, 1 לבריל,

11 אלי.

להסתדרות שלחתי: כשלשים ספר על החנוך והמקצועות

הקרובים לו, כחמשים ספר על חקלאות, ספריה פועלי המכרות, כל ספרי לנין ופליכנוב, חולדות הסוציאליות והנצרות של קאוססקי, חולדות המהפכה הצרפתית של דורס, על החנועה הסוציאלית סאח גורב, הילקוים, וולגין, ארק א-ן, סטקלוב, רפס, חומר לחולדות הפוגרוסים, חולדות העבודה של בריזון ולוזינסקי, ספרי מרכס, ספרות מרכסיסטיה, ספרות קואופרטיבית, שנתון הקומינטרן, קרסניה נוב, חריסטומטיה ריבולוציונית, טון.

לי שכתתי: טון, מזרח חדש 2, קומורשל ביולטין, ועידות המפלגה א-ה, ז, ט, י, יא; 26 שנות ר.ק.פ., ס"ה עבודה המפלגה בשנת 1923, חריסטומטיה ריבולוציונית, שנתון הקומינטרן, גורב - חולדות הסוציאליות, מיק - האינטרנציונל, ארק א-ן - חולדות חנועה הפועלים, בריזון - חולדות העבודה, לוזינסקי, קאוססקי - חולדות הנצרות, הסוציאליות, השאלה האגררית, נסטריפקה א', צ'ירקוב - חנועה הפועלים החקלאים, ועידות האגודות הסקצועיות ב, ד, ה; דוברובסקי - המהפכה הרוסית, מרינג - מרכס, הס.ד. הגרמנית, שולצה - חורבן המשק העולמי, הילקוים - חולדות הסוציאליות, מרכס - קפיטל, מכתבים, כתבים (י' כרכים), לונצארסקי, פליינקו - ס.ס.ס.ר., רקובסקי - הסדרה הקרוב, קבלוקוב - סטטיסטיקא, קוניוקוב - משק קולקטיבי, נצרות קדומה, רפס - הבונד, ירמנסקי - ארגון העבודה, גמס - פסיכולוגיה, קורקונוב - פילוסופיה המשפט, קרק ורוטשטין - חנועה פועלי אנגליה, וולגין - חולדות הסוציאליות, ארסלן - חרכיה, בוכרין - פרוגרמה, סלסקווייז, קובץ קואופרטיבי חקלאי, סטלוב - תורה הק', פרוקופוביץ - החנועה הק' ברוסית, הק' הקרדיטית, יעקוב - תורה המשק הק', הליוק -

החנוכה הק', תולדות חלוצי רוצידיל, טוטומינץ - ק' הצרכנים,
השתתפות בריות, פי - הק' במקרב, פזיסנוב - תולדות המחשבה הק',
אנציפרוב - רשימות ק', בנקים מרכזים, פישנהדלר - הק' בשוויצריה,
פסרוס - קואופ' תעשייתית, מבשר אגודה הק', דלהיים גריגוריב,
סצרייקוב, מנואילוב, הינציק, קצנלכום, שר, צינוב, סובולוצקי,
ניקוליב; זיניביב - תולדות ר.ק.פ., מרטוב - תולדות ר.ס.פ.,
סקלוב - האינטרנציונל, לוקין - הסתנות הריבולוציוניים, דרכים
חדשים של קומוניזם, האינטרנציונל הקום. 1-27, הקונגרסים הק' 2, 4;
הילפרדינק - הרכוש; שטין - מסחר חוץ, וונטובסקי - פשרות במקרב;
בס"ה כמאה כרכים.

ס' כסלו
17 נובמבר

ביכובסקי מסר לי חבילה מכתבים של ברנר בשביל א"י.

י' כסלו
18 נובמבר

אמש ראיתי את "הדבוק" ב"חבימה". זוהי הפעם הראשונה
שראיתי את הדבוק בכלל. עד עכשיו גם לא קראתיו. נסעתי לבימה
בלב הולם. חששתי למפת-נפש. הלהל המשתק כל כך רבה וגדלה, הצפיה
היתה כל כך מלאת-יהב עד שבלי-משים יגדתי אכזבה. בחרדה נכנסתי

7./..

